



### באורים

ההמון רגיל להתפעל יותר מחומריות מאשר מרוחניות. עולם הטבע מרשים ביופיו ובתועלת שניתן להפיק ממנו. יש בו 'רווחים' מידיים ומוחשיים, ניתן למשש אותו ולחוות אותו בבירור ובחוקה. עולם הרוח לעומתו, נראה קצת תלוש, 'אווירי' וחסר יציבות של ממש. אין בו עוצמה הניכרת לעין, המציאות שלו מעורפלת ולא בהירה, והתרומה שלו לחיים שלנו לא תמיד ברורה. החבר מחולל כאן מהפך בתפיסה המקובלת, ובא להורות לנו שההיפך הגמור הוא הנכון. הרוח הרבה יותר משמעותית ומהותית לכל אחד מאיתנו, מאשר הטבע העוצמתי. החומר אמנם מעניק לנו כוחות וכלים אדירים, אבל אין בו שום תוכן. אם לאדם אין מטרה לחיים, או שיש לו מטרה שגויה, אז כל העושר והנחת הגשמי מאבדים את ערכם. החיים מקבלים משמעות רק כשהאדם יודע בבירור מהי התכלית שלו בעולם, לאן הוא צריך לשאוף, איך להכריע בהתלבטויות חשובות, כיצד לקבוע סדר עדיפויות, האם הוא יכול לתקן את מידותיו. התרומה של עם ישראל לעולם, היא בעיקר לא חומרית אלא רוחנית. אנחנו גאלנו את האנושות מהחושך ומהבלבול הרוחני שהיא הייתה שקועה בו, והראינו לה את הדרך הישרה לאמונה בא-ל אחד, למוסר וליושר. ההשפעה שלנו על העולם, היא לאו דווקא מצד המעשים והצדקות של האנשים הפרטיים שמרכיבים את עם ישראל, אלא דווקא מההיסטוריה הלאומית שמשותפת לכולנו, ואיננה פרי בחירה של אף אחד. היום כולם מכירים בא-ל אחד שמשגיח על כל התחומים ועל כל הפרטים שבועולם, רק מכוח הניסים שקרו לעם ישראל, שהוכיחו זאת בצורה חד-משמעית. המטרה של התורה היא להורות לעם ישראל את הדרך למלא את יעודו, כי העיקר הוא עם ישראל ולא התורה. גם התפקיד של הצדיקים, כמו של משה רבנו, הם לשרת את העם, ולא להיפך. ה' בחר בעם שלם, שכולו גם אנשים פשוטים וגם רשעים, והוא נתן להם תורה בהר סיני, וגם שתל בתוכם נשמות מיוחדות של צדיקים גדולים לאורך הדורות, כדי שהם ינהיגו את העם לאור התורה ויכונו אותו למלא את תפקידו.

### רחבות

#### 1. מי קדם - ישראל או התורה?

ולוא גני ישׂראל לא היתה התורה. כבר במדרש מופיע שלמות שהתורה קדמה לעולם, מחשבתן של ישראל קדמה לכול [מדרש רבה, בראשית, פרשה א' פסקה ד; ילקוט שמעוני במדבר, פרק כג, רמז תשסו], לפי נוסח ישן בתנא דבי אליהו "אלמלא ישראל אין תורה" [תנא דבי אליהו רבה, יח]. זוהי ממש לשון ריה"ל. בעל הקול יהודה מבאר שייטכן שבגלל שמחשבתן של ישראל קדמה לכול, קרא להם בפסוק 'בני בכורי ישראל'. דברים דומים כותב בעל האור החיים הקדוש: "להפך בריתי איתם... גם ירצה על התורה שנקראת ברית שאם אין ישראל, התורה שנתן ה' להם והיא אתם עמם הופרה" (התורה מכונה ברית, וכוונת הפסוק 'להפך בריתי איתם' היא שאם יכלו ישראל, התורה תופר יחד איתם) [ויקרא כו, מד] (וראה גם בספר משך חכמה בפירושו על טיעוני משה לאחר חטא העגל).

#### 2. מעלת משה מכח ישראל

ועוד, פי לא נתנה להם מעלה בגלל משה, אלא נתנה למשה מעלה בגללם. ריה"ל מסביר שמה שאינו יכול להגיע לנבואה רק מכוח ההתרוממות של נשמת כלל ישראל. הילקוט שמעוני מוסיף שגם שאר הנביאים, לא נתנבאו אלא מכוחם של כל ישראל. שאם לא היו העם ראויים, לא היו הנביאים הללו מתנבאים [ילקוט שמעוני ירמיהו, פרק מב, רמז שכט, ועיינין שם].

### שאלות לדין

- מדוע לא מקבל הכוזרי את האמירה שיהיה האלוה מתפאר בבשר ודם?
- מה בדיוק עונה החבר? מהו הפאר שהאלוה מתפאר בו?

נא אָמַר הפּוֹזְרִי: כִּבֵּר חֶרֶג כַּאֲשֶׁר חָרְגָה גְדוּלָה, וּמְחַלָּה מְפַלְצָה מְחִילָה רַבָּה, שִׁיְהִיָּה הַבּוֹרָא מְתַפָּאֵר בְּבִשְׂרָו וְדָם.

נד אָמַר חֲחֹבֵר: הָאֵם הָיָה זֶה קָל עֲלֶיךָ בְּבִרְיַת הַשְּׂמֵשׁ?

נג אָמַר הפּוֹזְרִי: כֵּן, מִפְּנֵי עֲצָם רְשָׁמִיָּה, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה אַחֲרֵי אֱלֹהִים הַסִּבָּה בְּהוּיָה, וְכֵּה וּבְגִלְלָה יִסְתַּדְּרוּ הַלְיָלָה וְהַיּוֹם וּפְרָקֵי הַשָּׁנָה, וְיִתְהוּוּ הַמְחַצְצָבִים וְהַצְּמִיחִים וּבְעֲלֵי הַחַיִּים, וּבְאֹרְהָ הַבְּהִיר יִהְיֶה הָרְאִיָּה וְהַגְּוִיָּים הַנִּרְאִים, וְאִיךָ לֹא תִהְיֶה בְּרִיאַתָּה תִּפְאָרְתָּ לְבוֹרְאָהּ אֲצֵל הַמְדַבְּרִים?

נד אָמַר חֲחֹבֵר: הָאֵם אֵין אֹר הַשְּׂקָלִים יוֹתֵר עֲדִין וְנִעְלָה מְאוֹר הָרְאוּת? וְהָאֵם לֹא הָיָה יוֹשְׁבֵי תַבַּל בְּעֶרְוֹן וּבְכַפְרֵי קָדֶם גְּנִי יִשְׂרָאֵל, זֹלַת הַיְחִידִים אֲשֶׁר הִזְכַּרְנוּ? הִיתָה מִהֶם פֶּת שְׂאוּמֵרִים שְׂאִין בּוֹרָא, יִתְרָה מֵאָז, שְׂאִין חֶלֶק מִן הָעוֹלָם יוֹתֵר רְאוּי לְהִיֹּת נְבָרָא מְלֵהוּיֹת בּוֹרָא, וְהַכֵּל קֶדְמוֹן. וְכֵת אֹמְרִים שֶׁהַגְּלָגֶל הוּא הַקֶּדְמוֹן וּבוֹרָא הַכֵּל, וְעוֹבְדִים אוֹתוֹ. וְכֵת טוֹעֵנִים שֶׁהָאֵשׁ הִיא עֲצֵמוֹת הָאוֹר וְהַפְּעֻלוֹת הַחֻקוֹת וְהַמְּפֻלְאוֹת, וְהִיא אֲשֶׁר רְאוּי שֶׁתֵּעַבֵּד, וְשֶׁהַנֶּפֶשׁ הִיא אֵשׁ. וְכֵת עוֹבְדִים זֹלַת אֱלֹהִים, פֶּשְׁמֵשׁ וְהִיָּח וְכוֹכָבִים וְצוּרוֹת בְּעֲלֵי חַיִּים נִתְלוֹת בְּצוּרוֹת הַגְּלָגֶל. וְכֵת עוֹבְדִים מְלִכֵיהֶם אוֹ חֲכָמֵיהֶם. וְכֵלֵם מְסִימִים שְׂאִין נְרָאָה בְּעוֹלָם רֶשֶׁם וּפְעֵל יוֹצֵא מִן הַמְּנַהֵג וְהַטֹּבֵע, עַד שֶׁהַמְּתַפְּלֶסְפִּים אֲשֶׁר עַיִנֵּם דָּק וְדַעְתָּם זָכָה וְהוֹדוּ בְּסִבָּה רֵאשׁוֹנָה שְׂאִינָה דוֹמָה לְשֶׁאֵר הַדְּבָרִים וְאִין פְּמוֹתָהּ, סָכְרוּ בְּהַקְשָׁם שְׂאִי אֲפֻשֶׁר שִׁיְהִיָּה לָהּ רֶשֶׁם בְּעוֹלָם, וּבְמִיָּחַד בְּפֻרְטִים, שֶׁמְעֵלִים אוֹתוֹ וּמְרֻמְמִים אוֹתוֹ מִיְדֵיעֵתָם, קָל וְחִמּוֹר מְשִׁיחֵדֵשׁ בְּהֶם חֲדוּשׁ. עַד שֶׁהַזְּדַפְּךָ הַקָּהֵל הָהוּא שֶׁהָיָה רְאוּי לְחוּל הָאוֹר עֲלָיו וְעִשׂוֹת הַמְּוִפְתִּים לוֹ וְשׁוֹנוֹת מְנַהֵגֵי הַטֹּבֵע, וְנְרָאָה עַיִן בְּעַיִן פִּי יֵשׁ לְעוֹלָם מוֹשֵׁל וְשׁוֹמֵר וּמְנַהֵל, יוֹדֵעַ הַגְּדוֹל וְהַקָּטָן וְהַגּוֹמֵל עַל הַטּוֹב וְעַל הָרַע. וְהַחֲלָה הַיִּשְׁרָה לְלִבְבוֹת, וְכֵל מִי שֶׁבָּא אַחֲרֶיהָ לֹא יוֹכֵל לְצַאֵת מִעַקְרֵיהָ, עַד שֶׁשָּׁבּוּ הַיּוֹם כֹּל בְּאֵי עוֹלָם לְהִיֹּת מוֹדֵים בְּקֶדְמוֹת לְאֵל וּבְחֲדוּשׁ לְעוֹלָם, וּמִוִּפְתָּם עַל זֶה גְּנִי יִשְׂרָאֵל וּמֵה שֶׁנִּעְשָׂה לָהֶם וּמֵה שֶׁעָבַר עֲלֵיהֶם.

נה אָמַר הפּוֹזְרִי: אֲכֵן זֶה פֶּאֶר גְּדוּל, וּבְאִוִּיר שׁוֹבָה לָב, וּבְצִדְקָה נֶאֱמַר: "לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם", וְיַתְעֵשׂ לָהּ שֵׁם פְּהַיּוֹם הַזֶּה", וְ"לְתַהַלָּה וּלְשֵׁם וּלְתַפְאָרְתָּ."

נו אָמַר חֲחֹבֵר: הֲלֹא רְאִיתָ אִיךָ פֶּתַח דָּוִד בְּשִׁבְחַת הַתּוֹרָה, כַּאֲשֶׁר הִקְדִּים אֶת תְּאוֹר הַשְּׂמֵשׁ בְּמִזְמוֹר "הַשְּׂמִים מְסִפְרִים כְּבוֹד אֵל", וְתִאֲרָה הַקֶּהֱף אֹרְהָ וְזִכּוֹת גְּרָמָה וְיִשְׁרָר דְּרָכָה וְיִפִּי מוֹרָאָה, וְסִמְךָ לְזֶה אָמַר: "תּוֹרַת ה' תְּמַיְמָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ", וּמֵה שֶׁבָּא אַחֲרָיו, כִּי אֵלוֹ הוּא אֹמֵר: אֵל תִּתְּפֹלְאוֹ עַל הַתּוֹרָה הָאֵלָה, כִּי הַתּוֹרָה יוֹתֵר גְּלוּיָה וּבְהִירָה וּמְפֻרְסָמָה וְנִעְלָה וּמְוִעִילָה. וְלֹלָא גְּנִי יִשְׂרָאֵל לֹא הִיתָה הַתּוֹרָה. וְעוֹד, כִּי לֹא נִתְּנָה לָהֶם מְעֵלָה בְּגִלְלַת מְשָׁה, אֲלֵא נִתְּנָה לְמִשָּׁה מְעֵלָה בְּגִלְלָם, כִּי הָצַהֲבָה אָמֵנָם הִיתָה בְּהַמּוֹן זָרַע אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וּבְחֹר בְּמִשָּׁה לְהַגִּיעַ הַטּוֹב אֲלֵיהֶם עַל יְדוֹ. וְאַנְחָנוּ אֵינְנוּ נְקָרָאִים אָמַת מְשָׁה, אֲלֵא אָמַת ה', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "עַם ה' וְ"עַם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם".

**חרג** - הגזים. **מחלה המליצה** - מליצה מופרות. **בבריאת השמש** - אילו ה' היה מתפאר בשמש היה זה מתקבל בעיניך. **עצם רשמייה** - גודל השפעתה. **הסיבה בהייה** - גורמת לקיום העולם. **המדברים** - בני האדם. **אור השכלים** - גילוי השכינה המופשט. **הגלגל** - גלגל הכוכבים והמזלות. **שהנפש** - נשמת האדם. **צורות בעלי חיים וכו'** - צורות של שנים עשר המזלות לדוגמה טלה, שור, תאומים. **הקהל הוא** - האומה הישראלית. **אחריה** - אחרי ישרות הלב שהתבררה בעולם. **גרמה** - עצמה. **האהבה** - אהבת ה' לעם ישראל.

